

negalima pasigirti tekstologinių tyrimų gausa. Šiek tiek nuvilia ir straipsnių metodologijos dalykai; ne visi autoriai iškelia savo tiriamo objekto aktualumą ir ne visi padaro svarbiausias tyrimo išvadas, rodančias tyrimo naujumą. Leidinyje per maža recenzijų apie svarbiausius kolegų darbus Latvijoje ir užsienyje. Nematyti ir diskusinio pobūdžio straipsnių, kurie paprastai būna mokslo pažangos variklis. Kol kas spausdinama tai, ką pateikia latvių kalbininkai. „Baltu filologija“ turėtų būti ir mokslo veiklos organizatorius, turėtų pakreipti tyrimus į vieną ar kitą aktualią problemą ar sritį. Tikiuosi, kad naujoji leidinio „Baltu filologija“ tarptautinė redakcinė kolegija atsizvelgs į visų suinteresuotų pageidavimus ir savo galva ves recenzuojamąjį leidinį į mokslo aukštumas. O palinkėjimas būtų toks: iziet caur uguni un ūdeni.

Albertas Rosinas

Jonas Bretkūnas, Giesmes Duchausas ir kitos 1589 metų liturginės knygos: tekstai ir jų šaltiniai. Leidinį parengė habil. dr. Guido Micheli, Parmos universiteto (Italija) ordinarinis profesorius, Vilnius, Baltos lankos, 2001, 301.

2001 metais „Baltų lankų“ leidykla išleido žinomo baltisto Guido Micheli parengtą 1589 metų leidinį – Jono Bretkūno „Giesmes duchaunas“ su Martyno Mažvydo „Paraphrasiu“, „Kancionalą“ ir „Kollectas“. Kadangi mūsų dienas pasiekęs vienintelis egzempliorius dabar saugomas Uppsalos universiteto bibliotekoje, todėl, savaime suprantama, naujas fotografuotinis leidimas su šaltiniais yra labai vertingas, juoba kad jis tam tikra prasme pratęsia ankstesnį Guido Micheli darbą „Martyno Mažvydo raštai ir jų šaltiniai“ (Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, 731), kuris, deja, mūsų lingvistinėje literatūroje platesnės recenzijos nesusilaukė. Palyginus šiuos abu leidinius, matyti, kad parengimo principai iš esmės tie patys. Skirtumas tik tas, kad nemažos dalies Jono Bretkūno giesmių šaltinis yra aiškus – Martyno Mažvydo giesmynas „Gesmes Chriksczoniskos“. Taigi dabar šis unikumas tapo prieinamas platesniam tyrėjų ratui.

Recenzuojamasis leidinys pradedamas „Įvadu“ (p. 7–9), kuris išverstas į anglų (p. 10–12) ir vokiečių (p. 13–15) kalbas. Vadinasi, leidinys

skirtas ne tik Lietuvos skaitytojams, bet ir užsieniečiams, besidomintiems lietuvių kalbos bei lietuvių rašomosios kalbos istorija. Turėdami visa tai omenyje, recenzuojamame leidinyje lauktuose gerokai platesnio, o ne tokio kondensuoto, įvado, kuriame tik labai trumpai paminimi pirmieji spausdinti Jono Bretkūno veikalai, žymesni kai kurie tyrėjai, nurodomi nustatyti šaltiniai. Kadangi šiuo metu išlikęs vienintelis 1589 metų leidinio egzempliorius, recenzuojamojo darbo „Įvade“ norėtusi rasti ir pilnesnį jo bibliografinį aprašą, t. y. jo matmenis, nes dabar išleistuose bibliografiniuose aprašuose šis unikumas visur aprašytas pagal fotokopijas ir šie duomenys nepateikiami¹. Kodėl jų nėra, sunku pasakyti. O gal taip pasielgta sąmoningai? Mat pastaruoju metu įsigalėjus ydingai praktikai perleidžiant senuosius raštus mažinti jų formatą ir norint šį faktą nuslėpti nuo „prikabesnių“ recenzentų, galimas daiktas, buvo pasirinktas nutylėjimo kelias. Apskritai, šiame „Įvade“ nutylėjimų, atrodo, yra per daug. Pirmiausia „Įvade“ nieko nepasakyta apie paties leidinio atsiradimą, t. y. nepasvarstyta, ar jis laikytinas konvoliutu, ar atskirais leidiniais (iš recenzuojamo leidinio antraštės „Giesmes Duchausas ir kitos 1589 metų liturginės knygos“ galima spręsti, kad parengėjas „Giesmes Duchausas“, „Kancionalą“ ir „Kollectas“ laiko atskirais leidiniais). Jeigu iš tikrųjų laikomasi pastarosios nuomonės, būtų buvę pravartu pasvarstyti, kodėl jie buvo įrišti į vieną konvoliutą ir kodėl pirmųjų dviejų darbų titulinuose puslapiuose įrašyta „Jffpauftas Karaliauczuie / per Jurgi (Kancionale – *Gurgi*) Osterbergera 1589“, o „Kollectose“ šio įrašo nėra²; kodėl „Kollectų“ leidimo metai nurodyti ne arabiškais skaitmenimis kaip „Giesmių Duchauų“ ir „Kancionalo“, bet romėniškais?

Labai gaila, kad „Įvade“ visiškai neužsimeinama apie prieš Antrąjį pasaulinį karą Karaliaučiaus miesto bibliotekoje saugotą antrą šio konvoliuto egzempliorių, kuriame, Jurgio Gerulio teigimu, po „Giesmių Duchauų“ su Martyno Mažvydo „Paraphrasiu“ėjo „Kollectos“ ir tik po

¹ Žr. Lietuvos TSR bibliografija. Serija A. Knygos lietuvių kalba, I: 1547–1861, Vilnius, Mintis, 1969, 63, 64–65.

² Lietuvos TSR bibliografijoje (p. 64) laužtiniuose skliaustuose įrašyta: *Karaliaučius, G. Osterbergerio sp.*

jų – „Kancionalas“³. Ar kartais šis egzempliorius nepaaiškina, kodėl „Kollectų“ tituline puslapyje nenurodytas leidėjas ir leidimo vieta? O galbūt „Kollectos“ buvo laikomos giesmyno priedu? Jeigu taip, tai galėtume teigti, kad 1612 metais Lozorius Zengštokas pratęsė Jono Bretkūno pradėtą tradiciją giesmyną leisti kartu su maldynu. Tiesa, iš karto gali kilti klausimas, kodėl dabar išlikusiame Uppsalos egzemplioriuje „Kollectos“ yra paskutinės? Katras tada iš šių dviejų žinomų egzempliorių suponuoja tikresnę padėtį? O gal Jurgis Gerulis (nors tuo nesinorėtų tikėti), nurodydamas Karaliaučiaus egzemplioriaus turinį, suklydo, juoba kad minėtame apraše jis teigia: „Giesmės Duchausos susideda iš dviejų dalių, iš giesmyno, vadinasi, 76 giesmių be gaidų, ir iš straipsnelio „Paraphrasis““⁴, tuo tarpu Uppsalos egzemplioriuje dvi giesmės (Nr. 31 ir 36) pateiktos su melodijomis. Žinoma, bent jau patenkinamai atsakyti į iškeltus klausimus galima būtų tik tada, jeigu žinotume, kieno iniciatyva šie konvoliutai atsirado, kur jie buvo įrišti ir ar jų įrišimo technika skyrėsi. Deja, dabar ir labiausiai norėdami buvusio Karaliaučiaus egzemplioriaus negalime palyginti su Uppsalos egzemplioriumi, nes pirmojo likimas po Antrojo pasaulinio karo – nežinomas. Bet tai nereiškia, kad dabar, perleidžiant šį unikumą, „Įvade“ nereikėjo užsiminti apie Karaliaučiaus egzempliorių, kuris vis dėlto tam tikra prasme nebuvo identiškas Uppsalos egzemplioriumi, juo labiau kad tokios „Įvade“ pateiktos žinios labai praverstų būsimiems šio leidinio tyrėjams, nes jiems nereikėtų specialiai ieškoti, kas, kada ir kur rašė apie šį Jono Bretkūno darbą.

Be to, „Įvade“, pristatant recenzuojamąjį leidinį skaitytojui, būtų buvę ne pro šalį bent keliais sakiniais apibūdinti, kodėl Jonas Bretkūnas parengė du giesmynus, koks tarp jų ryšys ir kuo jie skiriasi. Juk dabar iš „Įvado“ skaitytojui gali susidaryti įspūdis, kad pagrindinis „Giesmių Duchausų“ ir „Kancionalo“ skirtumas tas, kad pastarasis

³ J. Gerullis, *Senieji lietuvių skaitymai*, I: Tekstai su įvadais, Kaunas, Lietuvos universiteto leidinys, 1927, 88.

⁴ J. Gerullis, Ten pat. Vadinasi, Zigmas Zinkevičius „Lietuvių kalbos istorijoje“ (III, 66) aiškiai rėmėsi Jurgiu Geruliu, todėl Guido Michelini teiginys „Zinkevičius netiksliai apibūdina knygą kaip 76 giesmių be gaidų rinkinį“ (p. 9, 12, 15, išn. 6) nėra visai tikslus.

„susideda iš 17 *Geistliche Lieder* tradicijai nepriklausančių liturginių giesmių“ (p. 8). Šitokio paaiškinimo, atrodo, nepakanka⁵, nes tada galima paklausti, o kodėl šios giesmės minėtai tradicijai nepriklausė? Kadangi dauguma abiejų Jono Bretkūno giesmynų giesmių yra paimtos iš Martyno Mažvydo „Giesmių Chrikszoniskų“, gal reikėjo bent vienu kitu žodžiu užsiminti ir kuo Jono Bretkūno giesmynas skiriasi nuo Martyno Mažvydo giesmyno, t. y. kodėl Jonas Bretkūnas atsisakė Martyno Mažvydo giesmyne esančio giesmių grupavimo ir pateikė jas sunumeruotas.

Toliau „Įvade“ Guido Michelini sako, kad greta „su fotografuotinėmis faksimilėmis pateiktų šaltinių tekstai perrašyti dabar vartojamomis raidėmis (pvz., vartojant *s* vietoje *f*)“ (p. 8). Iš šio pasakymo, „atkeliavusio“, atrodo, iš ankstesnio Michelini darbo „Įvado“⁶, vis dėlto neaišku, ar šis perrašymo principas galioja tik pirminiams (t. y. nelietuviškiems) šaltinių tekstams, ar ir lietuviškiems. Jeigu tik nelietuviškiems, tai gal taip ir reikėjo pasakyti, o jeigu recenzuojamame leidinyje jis taikomas ir lietuviškiems (t. y. Martyno Mažvydo) tekstams, tada jis paprasčiausiai nėra visai tikslus, nes dabartiniame lietuvių kalbos raidyne raidžių *ß*, *x*, *ũ*, kurios paliktos Mažvydo perrašytuose tekstuose (žr. p. 21, 22, 23 ir t. t.), nėra. O gal tik *f* keičiama į *s*?

Kondensuoto „Įvado“ antro paragrafo trečioji pastraipa (p. 8) skirta rankraštiniam 14 giesmių rinkinėliui. Visos šios pastraipos žinios dabar, galima sakyti, yra senstelėjusios. Mat čia net nepaminėta, kad po Zigmo Zinkevičiaus „Lietuvių kalbos istorijos“ trečiojo tomo (Vilnius, 1988) šiam rinkinėliui atskirą straipsnį yra paskyręs Jonas Palionis⁷, kuriame jis gana plačiai aptarė šio rinkinėlio giesmių šaltinius bei redakcinius pakeitimus ir iškėlė hipotezę, kad rinkinėlio autoriumi galįs

⁵ Plg. D. Pociūtė, XVI–XVII a. protestantų bažnytinės giesmės, Vilnius, Pradai, 1995, 27–28.

⁶ Plg. G. Michelini, Martyno Mažvydo raštai ir jų šaltiniai, Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000, 18, kur rašoma: „Originalai yra pagalbiniai tekstai (labiausiai mus domina lietuviški) ir pateikiami iš skirtingų šaltinių, todėl jie perrašomi dabartinėmis lotyniškomis raidėmis (pvz., vietoj *f* vartojama *s*)...“ (pabraukta mano – J. K.).

⁷ J. Palionis, XVI a. pabaigos anoniminis rankraštini lietuviškų giesmių rinkinėlis, – *Lituania*, II, 1990, 60–76.

būti Aleksandras Rodūnionis jaunesnysis. Šia Palionio versija suabejojo Zinkevičius⁸. Bet ir pastarojo mintys „Įvado“ autoriaus nesudomino ir liko nepaminėtos. Nėra šių darbų ir recenzuojamojo leidinio pabaigoje esančioje „Bibliografijoje“ (p. 301), nors jie tiesiogiai susiję su šiuo leidiniu. Taip pat nelabai suprantama, kodėl nei „Įvade“, nei „Bibliografijoje“ nepaminėti Adalberto Bezenbergerio⁹ ir Eduardo Hermann¹⁰ darbai, kuriuose aptariamas buvusio Karaliaučiaus egzemplioriaus 8 giesmių rankraštinis rinkinėlis, juoba kad abiejuose rinkinėliuose trys giesmės yra tos pačios, o po vieną atitikmenį turi tik 1612 metų Zengštoko giesmynas. Todėl ir vėl ne visai aišku, kokiais kriterijais remiantis ši „Bibliografija“ sudaryta ir koks jos tikslas, jeigu joje nenurodyti su recenzuojamuoju leidiniu susiję darbai. Tokių neaiškumų neliktų, jei būtų paaiškinti sudarymo principai.

Didžiausią leidinio dalį, savaime suprantama, užima fotografuoti Jono Bretkūno leidinio tekstai, rankraštiniai priedašai bei jų šaltiniai (p. 19–277). Čia pirmą kartą pateikiami Guido Michellini nustatyti lietuviškų tekstų šaltiniai, nors ir ne visada galima būti tikram, kad būtent šiais originalais naudojosi vertėjas. Reikalas tas, kad giesmių tekstai keliavo iš vieno giesmyno į kitą ir konkrečiai nežinant, koku giesmynu vertėjas naudojosi, nelengva nustatyti tikrąjį šaltinį. Šią mintį, atrodo, iš dalies patvirtina išnašose esančios tokios modalinio tipo pastabos: „Greičiausiai (čia ir toliau retinta mano – J. K.) vertėjas atsižvelgė į 1545 m. *Geistliche Lieder* [...] išspausdintą vokišką atitikmenį *Erbarm dich mein o Herre Gott*“ (p. 79, išn. 2); „Vertėjas greičiausiai neatsižvelgė į 1545 m. *Geistliche Lieder* [...] išspausdintą vokišką vertimą *Christe der du bist tag und liecht*“ (p. 105, išn. 2); „Vertėjas greičiausiai nepasinaudojo 1540 m. *Concentus novi* (giesmė nr. 17) išspausdintu vokišku tekstu *Nun lob*,

mein Seel den Herrn [...]“ (p. 115, išn. 2); Greičiausiai vertėjas atsižvelgė į lenkiško Seklucjano teksto 1-ąją strofą [...]“ (p. 171, išn. 14). Vadinausi, su šiuo leidiniu šaltinių paieškos dar nesibaigia.

Šioje dalyje, kaip jau sakyta, greta fotografuotinių tekstų pateikiami „dabar vartojamomis raidėmis“ perrašyti šaltiniai. Kadangi recenzuojamame leidinyje pateikta palyginti daug Martyno Mažvydo perrašytų tekstų, savaime suprantama, kad visada norisi pasidomėti, kaip jie perrašyti. Tik iš karto reikia pasakyti, kad senieji raštai labai apgaulingi: neįprasta rašmenų forma, įvairūs kiti ženklai labai greitai atbukina dėmesį ir juos perrašinėjant klaidos faktiškai neišvengiamos. Būtent dėl šios bei kitų priežasčių klaidų neišvengė ir Guido Michellini. Jo perrašytuose Mažvydo tekstuose pasitaikančios klaidos (žr. lentelę p. 323–324) yra įvairios: praleisti ir netiksliai perrašyti žodžiai (a); praleisti originalo skyrybos ženklai (b); neišlaikyta Martyno Mažvydo rašyba (c); neišlaikyta Martyno Mažvydo didžiųjų (bei mažųjų) raidžių rašyba (d).

Dalies paminėtų netikslumų parengėjas būtų išvengęs, jeigu šiame leidinyje greta kopijos pateikdamas tuos Martyno Mažvydo perrašytus tekstus, kurie pirmąkart buvo išspausdinti „Katekizme“, iš tikrųjų būtų sulyginęs su „Gesmių Chrikszoniskų“ tekstais, o ne beveik automatiškai juos perkėlęs iš ankstesnio savo darbo „Martyno Mažvydo raštai ir jų šaltiniai“. Tuo nesunku įsitikinti palyginus recenzuojamojo leidinio perrašytus Martyno Mažvydo „Gesmių Chrikszoniskų“ tekstus su ką tik nurodytame darbe pateiktais Martyno Mažvydo perrašytais tekstais. Be to, kai aiškiau neaptarti perrašymo kriterijai, neaišku, ar pateisinami tokio tipo perrašymai kaip *Diewe* (p. 37), *Deschimts* (p. 37) vietoj originalo *DIewe* (Mž 237₇), *DEschimts* (Mž 387₁₃).

Ta pačia proga norisi priminti, kad 1 išnašoje (p. 9, 12, 15) nurodytuose Mykolo Biržiškos chrestomatijos „Rinktiniai mūsų senovės raštai“ (Kauņas, 1927) 88–92 puslapiuose spausdinamos ne Jono Bretkūno 1589 metų leidinio ištraukos, bet Mykolo Alšausko „Bromos atvertos ing viečnastj“ (1753 m.) „Priklodų“ tęsinys (pradžia p. 82). Taip pat gaila, kad „Baltų lankų“ leidyklos redaktoriai ignoruoja net oficialiai patvirtintą „Didžiųjų kalbos klaidų sąrašą“¹¹ ir paliko grubią kalbos klaidą

⁸ Z. Zinkevičius, Kelios pastabos apie rankraštinių giesmynėlių Jono Bretkūno „Kancionalo“ (1589 m.) Upsalos egzemplioriuje, – *Lituanistica*, IV, 1995, 120 t.

⁹ A. Bezenberger, Beiträge zur Geschichte der litauischen Sprache, Göttingen, Verlag von Robert Peppmüller, 1877, XII–XIV.

¹⁰ E. Herrmann, Bemerkungen zum altlitauischen Schrifttum in Preußen, – *Nachrichten der K. Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen. Philologisch-historische Klasse*, 1923, 111–114.

¹¹ Žr. Lietuvių kalbos komisijos nutarimai: 1977–1998, Vilnius, Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 1998, 162.

daugumoje atvejų (p. 7, 8) bei keletą smulkesnių korektūros klaidų, pvz., *lietuviski* (p. 8).

Ir pabaigai dar keletą žodžių apie „Rankraštinis perrašus“ (p. 255–277). Negerai, kad parengėjas nepateikė šių rankraštinų giesmių perrašymų, o greta pateikė tik jų šaltinių perrašus. Negerai todėl, kad, pirma, lietuviški šaltinių perrašymai neatidesni skaitytoją kartais gali suklaidinti, antra, kurios ne kurios rankraščio fotokopijos (ypač jų dalys) beveik neįskaitomos (plg. p. 255, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270). Todėl tyrėjams šių tekstų perrašymai būtų labai pravertę, juoba kad, kaip jau buvo minėta,

recenzuojamame leidinyje niekur nenurodytas šiam rinkiniui skirtas Jono Palionio straipsnis, kurio pabaigoje (žr. *Lituanistica*, II, 1990, 68–76) yra pateiktas visų giesmių transliteruotas tekstas. Vis dėlto skaitytojui būtų daug patogiau, kad šių giesmių transliteruotas tekstas būtų greta fotografuotinio ir nereikėtų jo ieškoti kitame leidinyje.

Kadangi neklysta tik tas, kas nedirba, todėl šiomis pastabomis jokiais būdais nenorėta ilgai laukto leidinio sumenkinti. Čia išsakytos mintys daugeliu atvejų yra diskusinio pobūdžio ir jomis pirmiausia norėta atkreipti dėmesį į tas problemas, kurios, rengiant panašius leidinius, visada iškyla.

a)			
p. 41.	ligsmin	t. b. lingsmin	– Mž 368 ₆ lingfmin
p. 44.	šodus	t. b. šodzus	– Mž 234 ₈ šodžus
p. 44.	Kur	t. b. Kurs	– Mž 235 ₃ Kurs
p. 78.	Jadant	t. b. Jdant	– Mž 558 ₁₄ Jdant
p. 80.	prim	t. b. pirm	– Mž 358 ₁₁ pirm
p. 86.	silingas	t. b. silings	– Mž 337 ₉ filings
p. 93,100, 211.	est	t. b. esti	– Mž 344 ₁ , 190 ₃ , 324 ₁₄ eſti
p. 106.	neastok	t. b. neatstok	– Mž 483 ₉ neatſtok
p. 106.	Garbe	t. b. Garba	– Mž 483 ₁₄ Garba
p. 109.	neschoiija	t. b. neschioija	– Mž 414 ₃ nefchioija
p. 149.	JESU	t. b. JESUS	– Mž 331 ₁₈ JESVS
p. 150.	Diewas	t. b. Diewa	– Mž 334 ₄ Diewa
p. 175.	JESAU CHRISTE	t. b. JESU CHRISTE	– Mž 162 ₁₂ JESV CHRJſte
p. 175.	Mes draudzent	t. b. Mes nu draudzent	– Mž 163 ₃ Mes nu draudžent
p. 175.	mums	t. b. mumus	– Mž 163 ₁₀ mumus
p. 193.	yemes	t. b. žemes	– Mž 315 ₂ žemes
p. 196.	yeme	t. b. žeme	– Mž 317 ₈ žeme
p. 205.	atilseghimas	t. b. atilseghims	– Mž 319 ₁₄ atilſeghims
p. 205.	wersme	t. b. werksme	– Mž 319 ₁₅ werkfme
p. 211, išn. 49.	gijmditoijis	t. b. gijmditofis	– Mž 324 ₁₈ gijmditofis
p. 221.	malonus	t. b. maloni	– Mž 580 ₉ maloni
p. 242.	danguijesis/	t. b. danguijesis tewe/	– Mž 393 _{13–14} dangu= ijefis tewe/
p. 253.	neschioiija	t. b. neschioija	– Mž 414 ₃ nefchioija
p. 267.	buk	t. b. buki	– Mž 197 ₁₃ buki
p. 271.	piers	t. b. miers	– Mž 204 ₁₃ miers
p. 275.	sweti	t. b. swetui	– Mž 221 ₇ ſwetui
b)			
p. 33.	meilæ	t. b. meilæ:	– Mž 270 ₈ meilæ:
p. 100, 265.	paschlowintassis	t. b. paschlowintassis/	– Mž 192 ₃ paſchlowintaſſis/
p. 148.	Noe Noe	t. b. Noe/Noe	– Mž 330 ₈ Noe/Noe
p. 148.	neskandinti	t. b. neskandinti/	– Mž 330 _{11–12} nefkandinti/
p. 188.	kelusisi	t. b. kelusisi/	– Mž 255 ₁₇ keluſiſi/
p. 212.	Diewai ir	t. b. Diewai ir/	– Mž 325 ₈ Diewai ir/
p. 265.	Mums	t. b. Mums/	– Mž 192 ₅ Mums/

c)			
p. 27.	kersts	t. b. kerschts	– Mž 216 ₆ kerfchts
p. 41.	Traicze	t. b. Traice	– Mž 368 ₅ Traice
p. 44.	šmogistes	t. b. smogistes	– Mž 234 ₁₀ šmogiftes
p. 46.	ischgielbetois	t. b. ischgelbetois	– Mž 373 ₂ ifchgelbetois
p. 48.	sussimila	t. b. sussimilla	– Mž 379 ₈₋₉ fuffimilla
p. 52.	Macij	t. b. Maczij	– Mž 395 ₆ Maczij
p. 56.	Wiernai	t. b. Viernai	– Mž 387 ₆₋₇ Viernai
p. 69.	kayp	t. b. kaip	– Mž 548 ₃ kaip
p. 74.	atpirktojai	t. b. atpirktoijau	– Mž 553 ₅ atpirktoijau
p. 77.	dwasses	t. b. dwases	– Mž 557 ₃ dwases
p. 83.	schwęta	t. b. schwenta	– Mž 569 ₁₆ fchwenta
p. 84.	patam	t. b. potam	– Mž 571 ₁₇ potam
p. 85.	mussu	t. b. musu	– Mž 574 ₃ mufu
p. 116.	Dewa	t. b. Diewa	– Mž 355 ₅ Diewa
p. 119.	meile	t. b. meilæ	– Mž 159 ₂ meilæ
p. 183.	Deschines	t. b. Deschijnes	– Mž 405 ₅ Deschijnes
p. 198.	aukshta	t. b. auksta	– Mž 248 ₉ auksta
p. 212.	gijmditas	t. b. gymditas	– Mž 325 ₂ gymditas
p. 244.	ne paniekini	t. b. ne panekini	– Mž 561 ₇₋₈ ne panekini
p. 244.	nieka	t. b. neka	– Mž 561 ₁₄ neka
d)			
p. 24, 260.	dūst	t. b. Dūst	– Mž 182 ₆ Dūft
p. 33.	keles	t. b. Keles	– Mž 269 ₆ Keles
p. 35, 116, 151, 274, 276.	ant	t. b. Ant	– Mž 314 ₁₂ , 354 ₁₂ , 335 ₅ , 220 ₁₉ , 222 ₁₄ Ant
p. 37.	prieg	t. b. Prieg	– Mž 237 ₁₁ Prieg
p. 44.	traice	t. b. Traice	– Mž 234 ₁₅ Traice
p. 61.	kursai	t. b. Kursai	– Mž 391 ₅₋₆ Kurjai
p. 70.	diewa	t. b. Diewa	– Mž 548 ₆ Diewa
p. 74.	wieschpatie 4x	t. b. Wieschpatie 4x	– Mž 553 _{16, 18, 19} , 554 ₂ Wiefchpatie
p. 79, 115.	taip	t. b. Taip	– Mž 357 ₂ , 354 ₇ Taip
p. 83.	pagal	t. b. Pagal	– Mž 570 ₁₈ Pagal
p. 84.	sawa	t. b. Sawa	– Mž 571 ₁₁ Sawa
p. 100.	karalus	t. b. Karalus	– Mž 190 ₄ Karalus
p. 103, 269.	del to	t. b. Del to	– Mž 200 ₁₅ Del to
p. 116.	kurs	t. b. Kurs	– Mž 354 ₁₈ Kurs
p. 116.	karaliste	t. b. Karaliste	– Mž 355 ₁ Karalifte
p. 149, 270.	ir	t. b. Jr	– Mž 331 ₁₂ , 204 ₇ Jr
p. 149.	Klausik/Klausik	t. b. Klausik/klausik	– Mž 332 ₇ Klaufik/klaufik
p. 187.	Pranokti	t. b. pranokti	– Mž 255 ₁₀ pranokti
p. 223.	karalau	t. b. Karalau	– Mž 575 ₅ Karalau
p. 268.	O Sunaus	t. b. o Sunaus	– Mž 199 ₁₀ o Sunaus
p. 269.	/Suneli Diewa	t. b. /Suneli diewa	– Mž 201 ₇ / Suneli diewa
p. 274.	Esti	t. b. esti	– Mž 220 ₄ esti
p. 274.	lelia	t. b. Lelia	– Mž 220 ₁₃ Lelia
p. 274.	abu	t. b. Abu	– Mž 220 ₁₄ Abu